

82

2-16

910

u. p.
u. p-

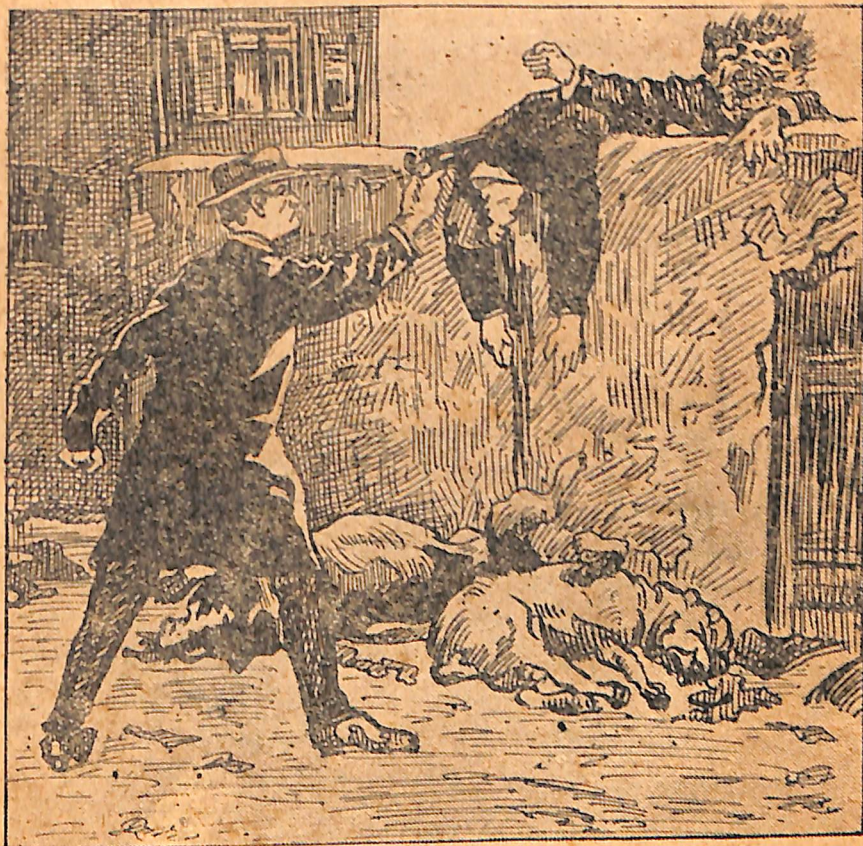
Ն Ա Ր Բ Ի Ն Ք Ե Ր Թ Ը Ն

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՀՈՋԱԿԱԽՈՐ ԳԱՂՏՆԻ
ՈՍՏԻԿԱՆԻՆ ՆՈՐԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԹԱՐԳՄ. Ժ. Շ.

ԹԻԻ 16

ԽՈՐՀՐԴԱԽՈՐ ՄԱՅԸ

Այն վայրկեանին ուր Նաթ Փինֆերքըն երիտասարդ Ռոդենսի
օգնութեան կը վագէր, պատին վրայ նստաւեց տարօրինակ եւ ան-
ուելի գլուխ մը, մինչդեռ միւս կողմէ, կը լսէր ծիծաղելի եւ
խուլ ձայնը :

ՏԱՐՈՐԻՆԱԿ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿԸ

— Բարի՛ եկար, երիտասարդ ժառանգորդ, հազար անգամ բարի՛ եկար քու կալուածներուդ մէջ: Ձեզի հետ երջանկութիւն և խաղաղութիւն մտնեն հոռ, զաւակներս: Ձեր երկուքին ալ ճակատագիրը բարի ըլլայ:

Ծերունի Արթըր Կէթի այս խօսքերով կ'ընդունէր իր քեռորդին և անոր կինը, որոնք կառքէն իջած էին սանդուղին առջեւ: Երիտասարդը իսկոյն իջաւ կառքէն, սանդուղէն ելաւ ու նետուեցաւ մօրեղբօրը թեւերուն մէջ, որ որտաղեղումով գրկեց զինք: Կինը գրէթէ անմիջապէս ետք իր ամուսնին օրինակին հետեւեցաւ:

Էտուրտ Րօճըրս 30 տարեկան կար: Անմօզուս գէմքը հազուադիւս գեղեցկութիւն մը ունէր: Զգացումները, զորս կարելի էր կարգաւ անոր վրայ, անմիջապէս համակրութիւն կը ներշնչէին: Դալով իր կնոջ, որ հազիւ 22 տարեկան կ'երեւար, չնորհալի և թարմագեղ էր:

Երիտասարդները, դառնալով բազմաթիւ ծառաներուն, որ զիրենք կը շրջապատէին, իւրաքանչիւրին համար չնորհալի և բարեացահամ խօսք մը դատն և անոնց ձեռքը սեղմեցին սիրալիր կերպով:

Բարի ծառաները ամբողջովին սև զգեստ կը կրէին և իրենց գէմքերուն վրայ խորին տխրութիւն մը կը կարգացուէր:

Պատճառը սա՛ է որ իրենց ծերունի տէրը՝ Հէնրի Րօճըրս՝ հազիւ ամիսէ մը ի վեր մեռած էր: Էտուրտ՝ իր որդին և ժառանգորդը՝ Եւրոպայի մէջ երկար ճամբորդութենէ մը կը դառնար Րօճըրսի ի կալուածին տիրանալու և անոր շահագործումը շարունակելու համար:

Րօճըրսի կը բաղկանար խիտ հնաշէն, բայց հանգստաւէտ, լայնանիւտ և շատ խնամեալ վիճակի մէջ գտնուող քնակարանէ մը, դէպ ի արեւմուտք ուղղուած դարաստանէ մը, որ ամբողջովին գոցուած էր պատերով և որուն շքեղ ծառերը չըջագոյններուն հիացում կը պատճառէին, և ա-

բեւեակողմը՝ երկրագործութեան յատուկ շէնքերէ, որոնցմէ անդին կը տարածուէին արգաւանդ դաշտեր, կանանչադեղ մարգագետիններ և ընդարձակ անտառ մը:

Այս ամենքը երիտասարդ էտուրրտի կը պատկանէին հիմա: Երկաթուղիով ճամբորդած միջոցին իր կնոջը ցոյց տուած էր այս հիանալի կալուածը, որուն տէրն ու աւատապետն էին:

— Այս ամենքը իմս... քուկդ են, կ'ըսէր անոր ականջէն վար: Նոր կեանք մը պիտի սկսի մեզի համար...

Կինը, կառքին մէջ իր քովը նստած, խոշոր խոշոր կը քանար հիացիկ աչքերը:

— Կարելի՞ է, կ'ըսէր: Այնչափ թշուառութենէ, ա՛յնչափ դժնդակ կեանքէ մը ետք վերջապէս հարուստ և երջանիկ պիտի ըլլանք:

Յետոյ երկուքն ալ խորին հառաչանք մը կ'արձակէին, խորհելով թէ երջանկութեան և բարեկեցութեան այս հեռանկարը մահուան արդիւնք էր...

Այս զգացումներով է որ երիտասարդ ամուսնացեալները, աշնանային անախորժ իրիկունով մը, հասած էին Րօճըրսիլի գեղեցիկ կալուածը, Նիւ Եօրքի հիւսիսակողմը գտնուած Նօնքըրս քաղաքէն մէկ մղոնի չափ հեռու, չըջականերու ամէնէն նշանաւոր և ամէնէն գեղեցիկ կալուածներէն մէկը: Իր անշարժ կալուածներէն և հողերէն զատ, ծերունի Րօճըրս իր ժառանգորդին կը ձգէր խոշոր հարստութիւն մը, որ կը քաղկանար խիստ շահաւետ բաժնեթուղթերէ և պարտաթուղթերէ:

Էտուրրտ և կինը, ծերունի Արթըրի առաջնորդութեամբ, տունէն ներս գացին և ճոխ սեղանի մը շուրջ նստան:

Տունը կեղծ պերճանքներ և սուտ զարդեր չունէր: Ըշմաքիտ բնակարանն էր բարի ճէնթլմէն գիւղացիի, — որուն աշնչափ հրապուրիչ պատկերները դժած են ամերիկացի հեղինակները —, և Արթըր Կէթիի ճերմակ մազերով չըջանալուած խորշոմաւոր սիրուն դէմքին հիանալիօրէն յարմարեցուած չըջանակ մը կը կազմէր:

— Հիմա, մօրեղբայրս, ըսաւ էտուրրտ ծերունիին երեսը նայելով, կ'աղաչեմ, ըսէք թէ հօրս մահը ի՛նչպէս կրցաւ պատահիլ այդչափ յանկարծական կերպով: Շատ առողջ վի-

ճակի մէջ ձգած էի դայն: Տակաւին շատ տարիներ ապրելու երեւոյթ ունէր:

Ծերունին գլուխը երերցուց տխրութեամբ:

— Ասոնց ամենքը ետքը պիտի գիտնաս, բարեկամս, ըսաւ: Հիմակահիմա երկարատեւ ճամբորդութենէդ հանգըստանալդ նայէ՛, ոյժ ու նաև քաջութիւն ա՛ռ, վասն զի քիչ ատենէն լուրջ տեսակցութիւն մը պիտի ունենանք: Աւա՛ղ, խեղճ տղայ, պէտք է որ սոսկալի լուրերու սպասես...

Ճաշը տխուր եղաւ: Արթըր Կէթի իր քեռորդիին և անոր կնոջը կը նայէր կարեկցութեամբ, խորհելով այն տխրազին պարագաներուն վրայ, որոնց մէջ տեղի պիտի ունենար կալուածին տիրացումը:

Ծերունին եղբայրն էր էտուրրտի մօր՝ Տիկին Րօճըրսի, որ արդէն եօթը տարիէ ի վեր մեռած էր: Անկեղծ և խորին բարեկամութիւն մը կը միացնէր զինք իր քեռայրին՝ Հէնրիի հետ: Ամուրի և հասառու, կ'ապրէր Նօնքըրսի փոքրիկ քաղաքին մէջ, զոր վերջին ատեններս յաճախ կը լքանէր, երկար ատեն բնակելու համար Հէնրի Րօճըրսի տունը:

Ծերունի կալուածատէրին մեռնելէն ետք, գործերուն աւղղութիւնը ձեռք առած էր: Մտադիր էր իբր առաջնորդ և խորհրդական ծառայել իր քեռորդիին, որ գիւղական շահագործութեան մը փորձառութիւնը չունենալով, մեծ կալուածատէրի իր նոր պաշտօնին խելամուտ ըլլալու պէտք ունէր:

Յանկարծ յտակ և թրթռուն ձայն մը լսուեցաւ դռնէն:

— Դուք նորէն ծանուցէք իմ գալստ, կ'ըսէր և յայտարարեցէք թէ ես Հէնրի Րօճըրսի մէկ հին բարեկամն եմ:

Մինչ ծառան քանի մը խօսք կ'ընէր իբրեւ պատասխան, ծերունի Կէթի ճաշատրահէն դուրս ելաւ:

— Ո՛վ է ան, հարցուց:

Բարձրահասակ, ծանրաչուք և վայելչօրէն հագուած մարդ մը գիմաւ օրեց ծերունին: Զրօտաբծիկի մը պէս պարկ մը կը կրէր կունակը և ձեռքը բռնած էր խոշոր ծուռ գաւազան մը:

— Բարի իրիկուն, ըսաւ: Անունս Ուիլ Պէրտին է: Երկարատեւ եմ: Դիտական զննութիւն մը կը կատարեմ այս կողմերը: Կ'ուզէի կանգ առնել հոս, վաղեմի բարեկամս՝ Հէնրի Րօճըրսի բնակարանը, քանի մը օրուան հիւրընկալու-

թիւն խնդրելու համար անկէ, որպէսզի կարենամ երկրաբանական պոռոյտներ կատարել շրջակաները: Բայց խորին ցաւով կ'իմանամ թէ մեռած է: Ուստի պիտի հարկադրուիմ ճամբաց շարունակել, վասն զի անշուշտ չեմ կրնար հիւր ըլլալ նոր կալուածատէրին... Սակայն երբ միայն կարենայի դիչերը հոս անցնել, երախտապարտ պիտի ըլլայի ձեզի: Սաստիկ անձրեւ մը կուգայ, այնպէս որ Եօնքըրս հասայ մինչեւ ոսկորներս թաց խխում եղած:

— Ներս հրամայեցէք, Մր. Պէ'րտին, պոռաց էտուրրտ Բօճըրս, որ ամէն բան իմացած էր: Հօրս բարեկամն էք և կը խնդրեմ որ ուղածնուդ չափ մնաք այս տեղ:

— Հիւրասիրութիւնը ասանկ կ'ըլլայ ահաւասիկ, ըսաւ օտարականը ճաշարահ մտնելով:

Իր անկեղծ ու աննհնգ դէմքը անմիջապէս հաճելի եղաւ բոլոր ներկաներուն: Այցելուն պարկը վար դրաւ և սեղան նստաւ, ցոյց տալով թէ նոյն օրուան պոռոյտը մեծապէս սրած էր իր խխորժակը:

— Հայրս ծանօթ էր ձեզի, հարցուց էտուրրտ Բօճըրս:

— Այո', կատարելապէս, պատասխանեց գիտունը երկու պատառի միջեւ: Նիւ Եօրք ճամբորդած ատենը ճանչցած եմ զինք: Շատ աղնիւ բնութիւն մը, բարի սիրտ մը ունէր:

— Այո', այդպէս էր, ըսաւ Կէթի: Աշխարհի ամէնէն հաւատարիմ, ամէնէն անձնուէր բարեկամն էր:

— Իրաւունք ունիք: Հաւատացէք որ շատ կը յարգէի զինքը:

— Մինակ իր քեռորդիին համար խիստ էր, չարունակեց ծերունի Կէթի: Անոր դէմ նախապաշարուած էր և կ'աղաչեմ որ հաւատաք թէ նեղութիւն քաշեցի իր զգացումները փոխել տալու համար:

Երիտասարդը յուզումով նայեցաւ իր մօրեղբօրը:

— Ուրեմն դժբէք էք որ հօրս ներումը ձեռք բերիք, ըսաւ խեղդուկ ձայնով մը: Օ'հ, ի՞նչպէս պիտի կրնամ չնորհակալ ըլլալ ձեզի... Հաւատացէք, յաճախ և խիստ դառնօրէն ցաւած եմ օրին մէկը ձօնսին մտնի ըրած ըլլալուս համար...

— Դիտէի, բարեկամս, գիտէի նաև թէ աշխատալից և պարկեշտ կեանք մը կը փարէիր Թրանսայի մէջ: Երբեք աչքէ

հեռացուցած չեմ քեզ: Իմացայ ամուսնութիւնդ, երկու տարի առաջ: Դու մասիդ լուրեր կուտայի հօրդ: Շարունակ քու վրադ խօսելով և քու դատող պաշտպանելով, յաջողած էի մեղմացնել զայն քու մասիդ: Բայց գրէթէ վեց ամիս առաջ հեռքդ կորսնցուցի: Բարիդէն մեկնած էիր...

— Էլիզին հետ Համպուրկ գացած էի, մօրե'ղբայր:

— Ետքը իմացայ: Հօրդ մահէն ետք, որ իր ժառանգորդը ըրած էր քեզ, լրագիրներուն մէջ օանուցումներ տալ պէտք եղաւ քեզ գտնելու համար...

Այս խօսակցութեան միջոցին ծառաները վերցուցած էին սեղանին սպասները: Օտարականը նշմարեց որ Կէթի քիչ մը կատկածով կը նայէր իրեն:

— Կ'աղաչեմ, Մր. Կէթի, ըսաւ անոր, կրնաք իմ առջեւ խօսիլ: Ձեր հանգուցեալ քեռայրը իր ընտանեկան բոլոր գործերը պատմած էր ինծի:

Կէթի գլխովը նշան մը ըրաւ: Իր քեռորդիին և անոր կնոջը պէս չէր կրնար բացատրել կեանքին մէջ երբեք չտեսած այս մարդուն հանդէպ իր զգացած համակրութիւնը: Իրեն անանկ կուգար որ անիկա կերպով մը ընտանիքին կը պատկանէր և ամենքն ալ տրամադիր էին անոր առջեւ խօսելու ա'յնպիսի գործերու վրայ, որոնց մասին անշուշտ ո'չ մէկուն բան մը պիտի ըսէին:

— Ըսի քեզի, սիրելի' էտուրրտս, չարունակեց ուրեմն Կէթի, թէ տխուր լուրեր պիտի իմանաս: Նախ պիտի սկսիմ ամէնէն սոսկալիէն... Հայրդ բնական մահով չմեռաւ, այլ սպաննուեցաւ:

— Սպաննուեցաւ, պոռաց էտուրրտ տեղէն ցատկելով: Հայրս սպաննուեցաւ: Եւ ի՞նչպէս, որո՞ւ կողմէ:

Էլիզ աթոռին վրայ կ'ըսէր և անհամբեր նայուածքներ կը ձգէր շուրջը:

— Աւա'ղ, չարունակեց Կէթի, չենք գիտեր թէ աս ոճրին հեղինակները որո՞նք են: Աւատու մը խեղճ հայրդ մեռած դտանք անկողնին մէջ: Դէմքը ջղածդուած էր և վիզին վրայ կապոյտ լայն հեռքեր կը ցուցնէին թէ խեղդամահ եղած էր:

— Եւ ըսել թէ բան մը չէի' գիտեր, մրմուռաց էտուրրտ անէացած: Ուրեմն մէկէ մը չէ'ք կասկածիր:

Ծերունին գլուխը երերցուց տխուր թեմայով:

— Ո՛հ մէկէն, պատասխանեց: Հայրդ յաղթանդամ, ճիւղն, ուժեղ էր իր տարիքին հակառակ: Մա՛յը հասնելու կ'մըն է: Ոստիկանութեան բոլոր հետաշտաութիւնները ապարդիւն մնացին...

Անձկայից լուրջութիւն մը տիրեց: Գուրբը, սոսկալի անձրեկ հոգար, տունին պատուհաններուն զարնելով կատաղօրէն: Փայլակներ կ'ակօսէին երկնքը: Որոտումը կը գոռար դժոխային աղմուկով մը: Կարծես թէ ընտրութենք, այո սղբագին նուագահանդէսով, կ'ուզէր ընկերակցիլ Հէնրի Բօճըրսի որդւոյն խմացած տխուր լուրին:

— Բայց վերջապէս կարելի է կասկածիլ մէկու մը վրայ, ըսաւ Խուրբը:

— Որով վրայ, պատասխանեց ծերունին: Հայրդ թշնամի չունէր: Ո՛հ ոք կը փափարէր մեռնելուն: Գողութիւն ալ չէր, վասն զի իր սենեակին մէջ բան մը պահած չէր, ո՛չ իսկ իր աղամանդակու ժամացոյցը, որ դիշերային սեղանին վրայ մնացած էր: Ոճիրին գիշերը բան մը չլսուեցաւ... Պէտք է ըսել թէ այդ գիշեր այսօրուանին պէս սոսկալի փոթորիկ մը ունէինք, ինչպէս որ աշնան մէջ շաճախ կը պատահէ: Թերեւս որոտումին ձայնը չթողուց որ զո՞նք աղաղակները լսուին...

Ելիդ Բօճըրս երեսը ձեռքերուն մէջ ծածկեց:

— Զարհուրելի՛ բան է, ըսաւ լալով:

— Ոստիկանութիւնը, ըսաւ Խուրբը, պէտք եղածին չափ հոգ պիտի չտանի և կորով պիտի չցուցնէ մարդասպանը հետապնդելու համար:

— Ոստիկանութիւնը կրցածը ըրաւ, վստահ ելիր, սիրելի՛ գաւախ, հաւատոեց կէթի:

— Եւ ըսե՛լ թէ, աւելցուց երիտասարդը վայրագ յուսահատութիւնով մը, և ըսե՛լ թէ թշուառական մը թոյլ չտուաւ որ հայրս տեսնեմ վերջին անգամ...

— Աւա՛ղ... Սպանութեան ճիշդ առջի օրն էր որ յաջողած էի բոլորովին փոխել այդ սիրելի Հէնրիին զգացումները քու մասիդ... Ըսած էր ինձի թէ պիտի ներէր քու երիտասարդական յանցանքիդ: Նոյն օրը, կէս օրէ ետք, իմ կտակագիրը խմբագրեց ինպատու քեզի: Քեզ գտնելու լա-

ւաղոյն միջոցը փնտեցինք միասին: Յաջորդ օրը ծանուցում մը պիտի զրկէի ֆրանսական բոլոր թերթերուն մէջ հրատարակելու համար... Աւա՛ղ:

Խուրբը, որ կինը թեւերուն մէջ առած էր, առատ արցունք կը թափէր:

— Այո լուրերուն չէինք սպասեր, սիրելի՛ս, ըսաւ Ելիդին: Ի՛նչ տխուր կերպով մտանք Բօճըրսի:

— Թերեւս ի վերջոյ պիտի գտնեն մարդասպանը, ըսաւ Ելիդ:

— Կը տարակուսիմ, ըսաւ Կէթի: Յաճախ զղջացած եմ որ ոճիրին հետեւեալ օրն իսկ հետազոտութիւնը չյանձնեցի տիեզերական համբաւ ունեցող մարդու մը, նիւ Եօրքի նշանաւոր գաղտնի ոստիկան Նաթ Փինքէթթընի... Բայց խնդրս գլուխս չէր: Ի՛նչ ընելու չէի գիտեր:

— Ինչո՞ւ հիմա չէք կանչեր, հարցուց Խուրբը:

— Վասն զի չառ ուշ է:

— Ի՛նչպէս, չա՛տ ուշ:

— Անշուշտ... ոճիրին բոլոր հետքերը անհետացած են և կոնստ խորհիլ թէ մարդասպանը ապահովութեան մէջ ըլլալու է...

Ծերունին չկրցաւ խօսքը վերջացնել: Խուրբը Բօճըրս, ճեր ճերմակ կտրած, դէմքը այլայլած, մէկէն ի մէկ ոտքի ելած էր, թողլով որ կինը թիկնաթոսին մէջ իյնայ:

— Հո՞ն... բան մը չէ՞ք տեսներ, թոթովեց ձեռքը դէպ ի մէջտեղի պատուհանը երկնցնելով:

— Ի՛նչ կայ, հարցուց Կէթի խռոված, մինչ Ելիդ, ծայրայեղ սարսափի մատնուած, իր ամուսնոյն թեւին կը կառչէր:

— Գլուխը... զարհուրելի՛ գլուխը...

Ամենքն ալ կը նայէին, բայց սեւ ծակ քը միայն կը տեսնէին: Օտարականը ոտքի ելաւ, երկու ոտու մով պատուհանին մօտեցաւ, բացաւ և դուրս ցատկեց:

— Գլուխ մը տեսայ կատարելապէս, հաւատոեց Խուրբը, սոսկալի հրէշի մը գլուխը, բոցավառ աչքերով և լայն բացուած արիւնաներկ բերանով...

— Սխալած ըլլալու ես, կ'ըսէր մօրեղբայրը ինք ալ խիստ տոգոււնած և ջղայնոտած: Զգայախաբուրթիւն մըն է...

— Ո՛հ, ո՛հ, չեմ սխալած... տեսայ, հաւատացէ՛ք...

— Օ՛հ, էտա՛ւըրտ, ըսաւ էլիզ, որ կը հեծկլտար, մեկ-
նինք հոսկէ... Չեմ ուզեր աւելի երկար առնն մնալ այս
զարհուրելի տան մէջ: Կը գգամ թէ ծանր վտանգ մը կը
սպառնայ մեզի... Թերեւս քու հայրդ սպաննողը քեզ ա
կը լրտեսէ...

— Ո՛հ, սիրա՛կանս, ըսաւ էտա՛ւըրտ, մեղմիւ փայփա-
յելով իր կնոջ մազերը, ո՛չ չեմ ուզեր մեկնիլ: Ոգիններու չեմ
հաւատար, ո՛չ ալ ուրուականներու, և կ'ուզեմ գտնել և
արդարութեան յանձնել քիչ մը անաջուան չարամիտ ծաղ-
քածուն...

— Աղէ՛կըսիր, երի՛տասարդ, ըսաւ ձայն մը դրան քովէն:
Ամենքը ասդին դարձան: Երկրաբանն էր, որ ներս կը
մտնէր գանգրաշուռի մը պէս թրջած:

— Ե՛ս ալ կ'ուզեմ, ըսաւ, գտնել ձեր հօրը սպանիչըը
որ ձեր կեանքին ալ կ'սպառնայ... Թերեւս նոյն իսկ պիտի
գտնեմ և ձերբակալեմ քիչ ատենէն...

Կէթի քանի մը քայլ մօտեցաւ երկրաբանին: Կը զարմա-
նար անոր ապահովութեան վրայ:

— Ի՛նչ մը յանդուգն չէ՞ք, Մը. Պէ՛րտին, ըսաւ անոր:
Կը յայտարարէք թէ պիտի յաջողի՞ք այս միջին հանելուկը
լուծել:

— Բայց այո՛: Ամէն պարագայի մէջ յոյս ունիմ թէ զիս
հոս բերող գործին մէջ պիտի յաջողիմ: Սովորութիւն ունիմ
ձեռնարկան գործն չլքանելու...

— Ի՛նչ գործ: Գիտական խուզարկութիւն չէ՞ք ընել
ուշեմի:

— Ո՛հ, ըսաւ օտարականը ժպտելով:

— Գաղտնի ոստիկանն էք:

— Այո՛, սիրելիս Մը. Կէթի:

— Եւ ձեր անունը Ուիլ Պէրտին չէ՞:

— Ո՛հ, անունս Ուիլ Պէրտին չէ, կրկնեց գաղտնի ոս-
տիկանը խոնարհելով: Այսպէս ըլլալուն հակառակ, այս տան
մէջ գտնուողներէն կը խնդրեմ որ զիս նկատեն իբրեւ գիտուն
մը, իբրեւ գրօնաշարիկ մը և իբր այն վարուին ինծի հետ:
Այս կերպով աւելի դիւրաւ պիտի կրնամ շարունակել հետա-
գոտութիւններս առանց մէկու մը կողմէ խանգարուելու: Իմ
քուն անունս նաթ Փինքէրթըն է:

ՓԻՆԷԼԻԹԸՆ ԿԸ ՍԿՍԻ ԻՐ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Այս հռչակաւոր անունը լսելով, Կէթի գաղտնի ոստի-
կանին ձեռքերը իրեններուն մէջ առաւ և զօրաւոր կերպով
սեղմեց:

— Բարի եկա՛ք, ըսաւ: Կ'օրհնե՛ք զիպուածը, որ հոս
բերաւ ձեզ:

— Դիպուածը չէ, ըսաւ գաղտնի ոստիկանը ժպտելով:
Ես այս խաւարային գործով զբաղելու հաստատ զխաւորու-
թեամբ եկած եմ:

Ամենքը, զարմացած, սեղանին շուրջ իրենց տեղերը
զբաւեցին նորէն:

— Կրնամ երդում ընել ձեզի, Մը. Փինքէրթըն, ըսաւ
էտա՛ւըրտ Բօճըրս, թէ քանի մը բոպէ սրտուհանին առջեւ
տեսայ ճիւղի զարհուրելի գլուխ մը, կանաչ աչքերով և
լայն բացուած արիւնագանգ բերանով մը: Այս երեւոյթը
ձեզի մատնանիչ ըրած վայրկեանիս անիկա կարծես հրաշքով
անհետացաւ...

— Համոզուած եմ թէ ձգարտութիւնը կ'ըսէք ինծի:
Մը. Բօճըրս: Այդ սոսկալի դէպքը ձեր երեւակայութեան
արդիւնքը չէ: Եւ յետոյ, հոս գտնուելուս պատճառը պիտի
ըսեմ ձեզի...

— Հետաքրքիր եմ գիտնալու, ըսաւ էտա՛ւըրտ:

— Արդէն լսի թէ ձեր հայրը խիստ լաւ յարաբերու-
թիւններ կը մշակէր ինծի հետ: Ամէն անգամ որ նիւ Եօթը
գար, անպատճառ կ'այցելէր ինծի... Երբեք պիտի չկարծէի
թէ օր մը պիտի հրաւիրուիմ իր մահուան վրէժը լուծե-
լու... Վերջապէս... Վերջին օրերս չարունակ Հարա-
ւային Ամերիկա գտնուեցայ, ուր քանի մը կարեւոր գործեր
ունէի: Երբ առջի առտու զբանսեակս դարձայ, ամէն
տեսակ նամակներու և հեռագրներու մէջ գտայ իմ անձ-
նականիս ուղղուած գիր մը, որուն վրայ սա յիշատա-
կութիւնը կար. «Նոյն ինքն Մը. Փինքէրթընի կողմէ բաց-
ուելիք»: Այս նամակը ձեր տարաբախտ հօրը գիրովն էր
և աւելի քան երեք շաբաթ առաջ գրուած էր: Ահաւասիկ
բովանդակութիւնը.

Փինքէրթըն բաճկոնին գրպանէն պահարան մը հանեց,
բացաւ և հետեւեալը կարդաց.

«Արեւիկա՛ Մր. Փինքէ՛րթըն. — Կը խնդրեմ որ խիստ մեծ ծառայութիւն մը մատուցանէք ինծի և կը յուսամ թէ պիտի չմերժէք օգնութեան հասնիլ հին ծանօթի մը: Սոսկալի վտանգի մը ենթակայ եմ: Մարդկային կերպարանք մը, որ անուշիկ և զարնուրեղի գլուխ մը կը կրէ, կը հետաքննէ զիս ու թէեւ ողինքու և ուրուականներու չեմ հաւատար, բայց անձկութենէս հիւանդացած եմ:

«Այս մասին մէկու մը բան ըսած չեմ անօգուտ սարսափ մը չտարածելու համար: Կ'աղաչեմ, եկէ՛ք և օգնեցէ՛ք ինծի ուրուականային այս անուշիկ տեսիլքին վերջ տալու համար:

«Րօճըրսիկ,

10 Սեպտ. 19...

Զերդ անձնուէր

ՀէՆՐԻ ՐՕՃՐՍԻ

— Այս նամակին պարունակութիւնը լսեցիք, չարունակեց զաղտնի ոստիկանը պահ մը լուս կենալէ ետք: Եթէ անիկա Նիւ Եօրք գտնուած ատենս եկած ըլլար ինծի, անմիջապէս Հէնրի Րօճըրսի քով պիտի ըլլայի: Դժբախտաբար պարտականութիւնս կը հարկադրէր զիս Հարաւի մէջ մնալ և մտքէս չէր անցնէր թէ վտանգ մը կ'սպառնար բարեկամիս:

«Անմիջապէս տեղեկութիւններ առնել տուի և վշտալից ապշութեամբ իմացայ որ Հէնրի Րօճըրս խեղդամահ եղած էր: Իոկոյն որոշեցի անոր մահուան վրէժը լուծել եթէ տակաւին ժամանակ կար և անյատաղ մեկնեցայ: Այս իրիկունս այտուի պատահածէն կը տեսնեմ թէ շատ կանուխ եկած չեմ... Կատարեալ ապահովութեամբ դործել կարենալու համար զրօտաշքջիկի երեւոյթ առած էի և այդ տարազը ու դերը պիտի պահեմ, թէեւ կարելի և նոյն իսկ հաւանական է որ չարագործը հասկցած է ամէն բան:

— Ի՞նչպէս պիտի կրնայ գուշակել, հարցուց կէթի:

— Երբ քիչ առաջ Մր. Րօճըրս գլուխը տեսաւ պատուհանէն, շուտով դուրս ելայ, բայց չկրցայ բռնել թշուառականը: Նոյն իսկ հետքը կորսնցուցի, որովհետեւ գիշերը շատ մութ էր և սատոիկ անձրեւ կուգար... Բայց շատ կարելի է որ զիս տեսաւ ու ճանչցաւ: Եւ այդ պարագային, որովհետեւ գիտէ թէ ի՞նչ կը սպասէ իրեն երբ ձեռքս անցնի, նախ եւ առաջ ինծի դէմ պիտի ուղղէ իր բոլոր ելեւնալան ջանքերը:

— Ուրեմն աղէկ ուշադրութիւն ըրէ՛ք, Մր. Փինքէ՛րթըն, պոռայ կինը:

— Հանգիստ եղէ՛ք, Տի՛կին Րօճըրս: Կիտի զգուշանամ: Արդէն ինծի դէմ շատ մահափորձեր պատրաստած են ու ես միշտ բախտը ունեցած եմ ողջ առողջ ազատելու: Գալով այս դործին, անշուշտ խնդրը շատ չարափառ ու արտասովոր կերպով ճարպիկ թշուառականի մը վրայ է: Բայց ես ալ տխմար չեմ և ի՞նչ որ ալ ըլլայ, պիտի չփախչի ձեռքէս: Համոզուած եմ ասոր: Կը խոստանամ որ քիչ ատենէն պէտք կ'ընաք հանգիստ, խաղաղ և երջանիկ ապրիլ ձեր գեղեցիկ կալուածին մէջ: Հիմա թոյլատրեցէ՛ք որ քանի մը հարցումներ ընեմ ձեզի: Նախ և առաջ կ'ուզէի գիտնալ թէ ո՞վ է այդ ձօնին, որուն խօսքը կ'ընէք, Մր. Րօճըրս, ցաւով և խղճահարութեամբ, եթէ չեմ սխալիր:

Էտուրրոյի դէմքը յանկարծ կարմրեցաւ:

— Խղճահարութիւնը բո՛ւն բառն է, Մր. Փինքէ՛րթըն, պատասխանեց հաստատուն ձայնով մը: Կ'ուզեմ բոլորովին անկեղծ ըլլալ: Ձօննի Րօճըրս խորթ եղբայրս էր, ինձմէ հինգ տարու մեծ: Հօրս առաջին ամուսնութենէն ծնած էր: Զար, ամեղուկ, անողորմ, վրէժխնդիր աղայ մըն էր և կարծեմ թէ ոճիրի համար ծնած էր: Շատ պշտիկ եղած միջոցին արդէն իր ամէնէն մեծ հաճոյքն էր խեղճ անպաշտպան կենդանիները չարչարել, ձեռք անցուցած կատուի ձագերը և թռչունները այրելով կը մեռցնէր: Հայրս դժբախտաբար շատ բարի և շատ տկար կերպով կը վարուէր անոր հետ: Ձօննի ամէն տեսակէտով աղետալի ազդեցութիւն մը ունեցաւ վրաս: Եօթը տարի առաջ ծանր յանցանք մը գործել տուաւ ինծի, որուն համար պիտի զղջամ բովանդակ կեանքին մէջ... Ինք այն ատեն 28 տարու էր ու ես 23:

«Իր գեղեցիկ խօսքերէն համոզուած, ուղեցի անոր հետ պտտիլ աշխարհը, զոր ինծի կը նկարագրէր իրեն հաճոյքներով լեցուն: Աւա՛ղ, հարստութեան մասին նախ հօրս դրամարկէն 3000 տոլար գողցանք և ձամբայ ելանք դէպք Եւրոպա:

«Ժամանակ մը նաւարկելէ ետք, չորենաւնիս ընդմեջաւ: Ես մէկը եղայ այն հազուագիւտ վերապտողներէն, զորս ֆրանսական նաւ մը ազատեց և Թրանսա տարաւ: Այլ ևս ձօննի խօսքը չլսեցի: Նաւարկելութեան մէջ կորսուած էր: Գործաւորի դժնդակ ու խստամբեր կեանք մը վարեցի Թրանս-

տայի մէջ, վառն զի իմ անձնական միջոցներովս միայն ապրելու հարկադրուած էի, հայրս միշտ անպատասխանի ձգած ըլլալով զզջումի բաղմամբ չամակներս:

— Այո՛, բնդմիջեց կէթի, հայրը շատ խիստ եղաւ: Իր երկու դաւակներուն փախուստը և անոնց կատարած գողութիւնը շատ անողորմ հարուած մը տուին անոր... Իր խեղճ կինը ժամանակ մը ետք մեռաւ վիշտէն:

— Խեղճ մայրս, ըսաւ էտուրտ երեսը ձեռքերուն մէջ ծածկելով: Ձեռք կրնար ըսել ձեզի թէ՛ սրչափ տառապեցայ: Հօրս նամակ գրելէ զաղբած էի, այլ ևս չյուսալով թէ պիտի ներէ ինծի: Յաջողեցայ պզտիկ կացութիւն մը շտկել և քիչ մը դրամ խնայել: Այն ատեն ամուսնացայ սիրեցեալ էլիզիտ հետ, որ ինծի չափ աղքատ էր, բայց գորովանքով կը սիրէր զիս: Լրագիրներուն հրատարակած գեղոյցներէն իմացանք թէ հայրս մեռած էր, ամբողջ հարստութիւնը ինծի ձգելով:

— Ձէ՛ք գիտեր թէ ի՞նչ եղած է ձեր խորթ եղբայրը:

— Ո՛չ, ամենեւին: Կ'ենթադրեմ թէ նաւաբեկութեան մէջ մեռած է:

— Սակայն կարելի է որ յաջողած ըլլայ ազատիլ և հոս եղած ըլլայ այս միջոցիս:

— Տէ՛ր Աստուած, երբեք պիտի չխորհէի այդ բանին վրայ...

Փինքէրթըն ոտքի ելաւ:

— Այսօրուան համար բաւական բան գիտեմ, ըսաւ: Եւ յետոյ կը կարծեմ թէ խելացութիւն պիտի ըլլայ երթալ պառկիլ:

Արդարեւ կէս գիշերուան մօտ էր:

Կէթի զանգակը դարկաւ:

— Մը. Պէրտինը իր սենեակը առաջնորդեցէք, ըսաւ եկող ծառային: Առաջին յարկի կապոյտ սենեակը:

— Վայրկեան մը, ըսաւ Փինքէրթըն, որ ոտքի վրայ կեցած էր մտախոհ: Իմ յարկաբաժինս մտնելէ առաջ կ'ուզէի ակնարկ մը ձգել երիտասարդ ամուսիններուն սենեակին մէջ:

— Շատ դիւրին է: Կը վախճաք որ մարդասպանը հոն սպրդած ըլլայ:

— Զարմանալի պիտի չըլլար:

Քաղաքի ոստիկանը առջեւէն գնաց: Իրեն կը հետեւէին:

Կէթի և երկու ամուսինները: Այս վերջիններուն պառկելու սենեակն ալ առաջին յարկին վրայ էր: Մեծ ու գեղեցիկ սենեակ մըն էր: Նաթ ֓ինքէրթըն անոր ամէն անկիւնները քննեց, անկողիններուն տակը նայեցաւ, դարակները աչքէ անցուց և պատուհաններուն գոցուած վիճակը փորձեց:

— Նկատի առնելով վտանգաւոր հանգամանքը այն չափագործին, որուն հետ գործ ունինք, ըսաւ, պէտք է խիստ մանրազնին զգուշութիւններ ձեռք առնենք: Իւրաքանչիւր պատուհանի պիտի կապեմ փամփուշտ մը որ պիտի պայթի երբ դուրսէն փորձ ըլլայ բանալ: Նո՛յն գործողութիւնը դրան վրայ: Վաղ տուտու, Մը. Րօ՛ճըրս, դիւրաւ կը վերցնէք այդ փամփուշտները: Ասկէ զատ, կը խնդրեմ որ սա դահլիճին մէջ, ձեր սենեակին քով, երկու ուժեղ և փորձ ծառաներ պառկեցնէք:

— Ձեր բոլոր ուղածները պիտի ընեմ, Մը. Փինքէ՛րթըն:

— Տանը մէջ գէնք ունի՞ք:

— Այո՛:

— Է՛՛ ուրեմն, հոգ տարէք լեցուն ատրճանակ մը պահել ձեր գիշերային սեղանին վրայ, ձեռքերնուդ տակ... Մէյ մէկ ատրճանակ ալ տուէք ծառաներուն: Գալով ձեզի, Տի՛կին Րօճըրս, քաջարի կին մը եղէք...: Կը խոստանամ որ քան մը պիտի չպտտահի ձեզի: Ուստի հանդարտեցէք: Նրբ չարագործը բռնենք, պիտի վերստանաք մաքի հանդարտութիւնը, զոր քիչ մը կորսնցուցած էք:

Էլիզ, որ տակաւին գունատ էր, յաջողեցաւ սակայն ինքզինքը զսպել:

— Այո՛, ըսաւ, կը խոստանամ քաջ ըլլալ: Եւ յետոյ, գիտեմ թէ մեր քով էք, Մը. Փինքէ՛րթըն, և ասիկա պիտի հանդարտեցնէ զիս:

— Աղէկ... Եթէ գիշերը փամփուշտներէն մէկը պայթի, ինչ որ նշան է թէ մէկը պիտի փորձէ հոս մտնել, մի՛ պառաք, կ'աղաչեմ: Ձեր վերմակին մէջ փաթթուեցէք աւելի, եթէ կ'ուզէք: Գալով ձեզի, Մը. Րօճըրս, մի՛ նեղուիք ձեր գէնքը դորձածելու համար: Ես անշուշտ ձեր լքովը պիտի ըլլամ իսկոյն:

Քաղաքի ոստիկանը քանի մը փամփուշտ առաւ պարկէն և զանոնք ճարտարօրէն կապեց դրան և պատուհաններուն:

Երկու ծառաները զետեղուեցան այն դահլիճին մէջ, ուր գիշերը անցընել հրամայուած էր իրենց: Ուրիշ ծառայ մը Փինքէրթընը տարաւ իր սենեակը, որ նրբանցքին միւս ծայրը կը գտնուէր: Սենեակին մէջտեղը, սեղանի մը վրայի արծաթեայ աշտանակի մը մոմերը վառեց, յարգանքով բարի գիշեր մաղթեց օտարականին և դուրս ելաւ: Այն ատեն գաղանի ոտտիկանը դուռը գոցեց և նիզը դրաւ:

ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Փինքէրթըն անհրաժեշտ դատեց քննել նաև իր սենեակը, իրաւամբ խորհելով որ եթէ մարդատուանը զինք ճանչցած էր ճաշատենեակին պատուհանէն դուրս ցատկած պահուն, պիտի փորձէր վնասելու անկարող վիճակի մէջ դնել իր ոտսը:

Դադանի ոտտիկանը նախ և առաջ սենեակին շրջանը ըրաւ: Խիստ ընդարձակ և վայելչօրէն կահաւորուած սենեակ մըն էր: Տախտակամածները, թիկնաթոռները և անկողինը քանդակազարդ կաղնեփայտէ շինուած էին: Այս վերջինին վրայ կարմիր մետաքսէ ամպովանի մը կար: Աջ կողմը դուռ մը կը գտնուէր, կերպասեղէնով մը ծածկուած: Ձախ կողմը կային երեք պատուհանները, որոնց կը զարնուէր անձրեւը միօրինակ սաստկութիւնով մը:

Վառարանին մէջ բիշ մը կրակ կը վառէր, ծարձաւուն և բոցանոյշ: Բայց գաղանի ոտտիկանը, որ ջերմութեան ազդեցութեանը տակ երգող փայտի կտորուանքներուն երաժշտութիւնը շատ կը սիրէր, բնաւ զուարթութիւն չէր գգար:

Թերեւս ասիկա ցուրտին համար էր, որուն յաղթելու բուական չէր վառարանին բոցը այս ընդարձակ ու այնչափ բարձր և խորունկ սենեակին մէջ, որ պատէն կախուած նկարներուն շրջագիծերն ու գոյներն անգամ մութին մէջ կը կորսուէին:

Փինքէրթըն գրպանի լապտերը առաւ և տախտակամածին վրայ ծռելով, ելեկտրական լուսաւոր ճառագայթը զրկեց անկողինն տակ: Մարդ չկար հոն: Դադանի ոտտիկանը յանկարծ ելաւ:

Նոյն պահուն իրեն այնպէս եկաւ թէ աջ կողմի վարագոյրը վեր կ'ելլէր որպէս թէ անոր ետեւը գտնուած մէկը շուտով կը քաշուէր: Փինքէրթըն այն կողմը նայելով, ձեռքը գրպանը տարաւ, ապահով ըլլալու համար թէ ատրձա՜նակը հոն էր: Վարագոյրին տակէն խոշոր կօշիկի մը ծայրին դուրս ելլելը կը տեսնէր որոշապէս: Մարդ մը պահուրտած էր հոն և անշուշտ բարի դիտաւորութիւնով չէր:

Փինքէրթըն սկսաւ խնդալ: Արդեօք Հէնրի Բօժըրսի սպանիչը իր ձեռքը պիտի իյնար արդէն: Գործը շուտով պիտի վերջանար... Բայց կարելի էր որ վարագոյրին ետեւ գտնուէր թշուառականին մէկ մեղսակիցը, որ անոր կողմէ պաշտօն ստացած ըլլար ուրիշ աշխարհ մը զրկել գաղանի ոտտիկանը:

Նախ Փինքէրթըն գրպանէն երկու ատրձանակները հանեց և քայլ մը առաւ դէպի վարագոյրը:

— Դուրս ելէք ձեր թաքստոցէն, պա'րոն, ըսաւ հանդարտօրէն, զէնքը վարագոյրին ուղղելով: Աւելի երկար ատեն հող մնալը բռնորովին անօգուտ է:

Թեթեւ շարժում մը եղաւ վարագոյրին ետեւ, բայց հոն ծածկուած մարդը տակաւին չերեցաւ:

— Ահ, բաւական է հիմա, ըսաւ Փինքէրթըն խիստ ձայնով մը: Կը հրամայեմ որ դուրս ելլէք: Եթէ վայրկեան մը աւելի մնաք տակաւին, նշանաձգութեան քանի մը փորձեր պիտի ընեմ վարագոյրին վրայ... Կը հասկնա՞ք:

Իսկոյն վարագոյրը բացուեցաւ և գաղանի ոտտիկանը տեսաւ դուրս ելլելը բարձրահասակ և ուժեղ մարդու մը, որ նաւաստիի խիստ աղտոտ զգեստներ հագած էր: Այս թշուառականը դժոխքի արժանի հայհոյութիւններ կ'ընէր: Դէմքը մութ, գրէթէ ժանիչակի զարնող կարմիր գոյն մը ունէր: Դուրս տուած քիթը ալքոլամոլութեան արմատացած սովորութիւններ կը յայտնէր: Կզակը և վերի շրթունքը կարծր ու սև մազով մը ծածկուած էին: Իւզոտ գլխանոցի մը տակէն դուրս կ'ելլէին թաւ մազերը, որոնք բրբեք սանտրուած չէին:

Ձեռքը երկար և սուր դաշոյն մը բռնած, եկաւ կեցաւ Փինքէրթընի առջեւ:

— Կը տեսնե՞ք, ըսաւ գաղանի ոտտիկանը, թէ ատրձա՜նակի պարզ նշան մը ինչ ազդեցութիւն կ'ընէ... Բայց ձեզի

հետ խօսակցութեան մտնելու բնաւ փափաք չունիմ: Կ'աղա-
չեմ, նետեցէք սա դաշոյնը:

— Դաշոյնս, պոռաց միւսը ակօսները կճրտելով, կը
պահեմ զայն ձեր մարմինդ մէջ խծթելու համար:

— Անմիջապէս նետեցէք սա դաշոյնը կ'ըսեմ ձեզի,
ապա թէ ոչ...

Ատրճանակին շնիկը վեր ելաւ սպառնալից: Մարդը դար-
հուրելի հայհոյութիւն մը ևս ըրաւ, բայց չհամարձակեցաւ
դիմադրել: Դաշոյնը սննհակին մէջ նետեց: Յետոյ գաղտնի
ոտիկանին երեսը նայեցաւ հեղնելով:

— Բայց նորէն զիս ձեր իշխանութեան տակ չէք առած
տակաւին, ըսաւ:

— Մօտեցէք և ձեռքերնիդ երկնցուցէք, հրամայեց Փին-
քէրթըն ձախ ձեռքը բռնած ատրճանակը գրողանը դնելով և
անոր տեղ պողպատէ զոյգ մը ամուր ձեռնակապ հանելով:

Մարդը չչարժեցաւ:

— Պիտի մօտենա՞ք, հարցուց Փինքէրթըն:

— Երբե՞ք, պոռաց թշուառականը:

— Կարեկցութիւն չունիմ, ըսաւ գաղտնի ոտիկանը
վճռական շեշտով մը: Եթէ վայրկեանաբար չհնազանդիք ինծի,
կրակ կ'ընեմ:

Նաւաստին պռաջ եկաւ յամբօրէն, քաջ առ քաջ:

— Կեչէ՞ք, պոռաց Նաթ Փինքէրթըն: Հիմա ձեռքերնիդ
երկնցուցէ՞ք:

Միւսը սկսաւ ինդալ: Նոյն պահուն Փինքէրթըն անկող-
նին մօտէն աղմուկ լսեց: Դէպ այդ կողմը քաջ մը առնել
կարենալէ առաջ վարադոյրները բաշուեցան և հսկայ հառա-
կով, դէշ հագուած, դէմքը սեւ դիմակով մը ծածկուած
մարդ մը գաղտնի ոտիկանին վրայ ցատկեց մէկ ոտուով:

Փինքէրթընի աջ թեւը, ուր ատրճանակը կը գտնուէր,
ալկնթարթի մը մէջ բռնուեցաւ և վայրագօրէն վեր հանուե-
ցաւ: Նաւաստին արդէն օդնութեան կը հասնէր և լայն
թիկնոցակին ներքեւէն աւազով լեցուն տեսակ մը պարկ
հանելով, ոլորածեւ դէնքի մը պէս գաղտնի ոտիկանին
դիմուն ա'յնպիսի ուժգին հարուած մը իջեցուց որ Փինքէր-
թըն գետին գլորեցաւ զգայազիրկ:

— Ձեռքերնիս է, ըսաւ դիմակաւոր մարդը: Անասունը

սուր աչքեր ունի և եթէ հետզ չըլլայի, Սէմ, պիտի բռնէր
քեզ:

— Այո՛, բայց հիմա ես իմ դաշոյնս անոմ փորին մէջ
պիտի խօթեմ, ըսաւ նաւաստին նետած տեղէն առնելով իր
դէնքը:

— Կեցի՛ր, ըսաւ դիմակաւոր մարդը, անոր ձեռքը
բռնելով: Այդչափ շուտ չգործենք: Ես աղւոր ծրագիր մը
ունիմ այս լրտեսը իրեն արժանի կերպով մեղցնելու համար:

Ծռեցաւ նաւաստին վրայ և անոր ականջէն վար քանի
մը խօսք ըսաւ: Միւսը հաւանութիւն չայտնեց:

— Աղէ՛կ գաղափար է, ըսաւ: Եթէ ասիկա ընենք, ու-
րիշ լրտես մը մեր գործերուն խառնուելու փափաք պիտի
չունենայ երբեք:

Չարագործները սկսան անմիջապէս կապել գաղտնի ոտ-
իկանը որ տակաւին նուաղած էր, բայց կը սկսէր կեանքի
նշաններ ցոյց տալ:

Երբ Փինքէրթըն բոլորովին սթափեցաւ, տեսաւ որ գե-
տինը պառկած էր չարժելու և պոռալու անկարող վիճակի
մէջ:

Նաւաստին անոր վրայ ծռեցաւ:

— Է՛, երեւելի գաղտնի ոտիկա՞ն, ըսաւ հեղնական
ձայնով մը, աղւոր անակնկալ մըն է ասիկա, հէ՛:

Դիմակաւոր մարդը ոտքի բուռն հարուած մը տուաւ
Փինքէրթընի:

— Ա՛լ մեր ճամբուն վրայ պիտի չգտնուիս բնաւ, ա-
նիծեա՛լ գարշելի, ըսաւ: Աղւոր պիտի խնամենք քեզի,
կրնաս վստահ ըլլալ:

— Դուռնէն մտիկ ըրէ... Ինծի կուգայ որ քալելու
ձայն կայ:

— Բայց ո՛չ, ըսաւ դիմակաւոր մարդը, դուն միշտ քա-
լելու ձայն կը լսես, Սէ՛մ:

Բայց նորէն դէպի դուռը գնաց, որ ներսէն կղպուած էր
և մտիկ ըրաւ:

— Աղէկ, ձայն մը չկայ, ըսաւ ցած ձայնով: Կրնանք
այս գիշեր էտուրրտին և իր էլիզին դործը լմնցնել:

Նաթ Փինքէրթըն այս խօսքերը լսելով դողաց: Գեր-
մարդկային ջանքեր կ'ընէր իր կապանքներէն ազատելու հա-

մար: Բայց զանոնք իր միտին մէջ աւելի խորունկ կերպով մտնելէ զատ ուրիշ բան չէր կրնար ընել: Ոճրագործները աղէկ չինած էին հանգոյցները:

Վշտալի և անօգուտ զայրոյթի մը ենթարկուած էր: Եթէ չյաջողէր ժամանակին ազատել ինքզինքը, էտուրքու Բօճրքս և իր կինը անշուշտ պիտի սպաննուէին: Խնք եկած էր զանոնք պաշտպանելու և ինք բռնուած ըլլալով, անկարող էր սոսկալի ռճիր մը արգելել:

— Բարեբախտաբար վտանգի նշանը տալու համար անոնց սենեակին մէջ փամփուշտներ դնելու զգուշութիւնը ունեցայ, մտածեց Փինքէրթըն: Ատիկա քիչ մը կ'ապահովէ զիս, թէեւ վստահ չեմ թէ այս թշուառականները չեն տեսած այդ պատրաստութիւններս:

Արդէն խորհրդածելու համար շատ ժամանակ չունեցաւ: Դիմակաւոր մարդը դարաստանին վրայ նայող պատուհաններէն մէկը բացաւ:

— Ծրարը բն'ր, Սէ'մ, ըսաւ և պարզապէս նստէ պատուհանէն: Յետոյ կ'իջնենք շանթարգելին միջոցաւ:

Նաւաստին վերցուց գաղտնի ոտտիկանին գրէթէ անշարժ մարմինը և բաց պատուհանին առջեւ տարաւ դայն: Փինքէրթըն, անջրպետին մէջ նետուելով, գնաց ինկաւ բուռական հողի կակուղ խաւի մը վրայ: Բայց զանկը եղերածքի մը զարնուեցաւ և Փինքէրթըն անմիջապէս զգաց թէ իր վէրքէն տաք արիւնը կը հոսէր վիզին վրայ:

Սակայն այս պարագան բարեբախտութիւն մըն էր իրեն համար: Սկնթարթի մը մէջ հասկցաւ թէ ինչ օգուտ կրնար քաղել ատկէ: Իսկոյն առդին դառնալով և կապուած ձեռքերովը դպչելով այդ եղերածքին, հասկցաւ թէ անիկա ծովային ուղորկ և հատու կծիպներէ կազմուած էր: Սկսաւ ձեռքերը այդ կծեպներուն հատու կղերքին քսել: Քանի մը վայրկեան ետք զգաց թէ ձեռքերուն կապերը կը թուլնային:

Դժբախտաբար տակաւին ամբողջապէս քակուած չէր իր կապերը երբ երկու աւազակները իր գտնուած տեղը եկան: Նաւաստին նորէն վերցուց դայն, ուսերուն վրայ առաւ և գնաց մինչեւ այն շէնքերը, որոնք երկրագործական բերքերու յատկացուած էին:

Այդ շէնքերէն մէկուն մօտ հասնելով, իր մարդկային

բեռը նետեց բարձր խոտերուն մէջ ու քովը կեցաւ, մինչ իր դիմակաւոր ընկերը կ'անհետանար: Հինգ վայրկեանէն ոտքի ձայներ և վրնջիւններ լսուեցան և երկրորդ չարագործը երեւցաւ խեռ ու կատաղի ձիու մը հետ, զոր ախոռէն բերած էր, աւաղի պարկի հարուածով մը զգետնելէ ետք անոր հօկողութեան յատկացած ձիապանը:

— Ահաւասիկ բերի, ըսաւ: Հիմա, աղաւ'տ լրտես, ա'յնպիսի պտոյտ մը պիտի ընես ձիով որ կեանքիդ մէջ երբեք անոր նմանը երեւակայած չես: Եթէ դիպւածով ետ դառնաս այդ պտոյտէն, ա'յնչափ խեղանդամ ու անկարող պիտի ըլլաս որ այլեւս բնաւ փափաք պիտի չունենաս քեզի չվերաբերած բաներով զբաղելու:

— Մեր օրհնութիւնը հետդ ըլլայ, ըսաւ Սէ'մ ծաղրելով և ոտտանան ուղեկիցդ ըլլայ, անիծեա'լ շուն:

Մինչ դիմակաւոր մարդը մեծ դժուարութեամբ կը բռնէր ձին, նաւազը վերցուց գաղտնի ոտտիկանը և կենդանիին կռնակին վրայ կապեց, ձեռքերը երկարած և գլուխը պարապութեան մէջ կախած:

Երկու աղերասներուն հաշիւը ստուգիւ դիւային էր: Իրբեւ նոր Մէլարա, իր ամենի ձիուն վրայ կապուած, որ իր զգլխի արշաւին մէջ փուշի ցանկապատերուն, քարերու կոյտերուն և միւս արգելքներուն վրայէն պիտի ցատկէր, տարաբախտ գաղտնի ոտտիկանը ճամբուն անհարթութիւններուն պիտի զարնէր գլուխը, մարմինը ցանկապատի փուշերէն և ծառերուն ձիւղերէն պատառ պատառ պիտի ըլլար և այս կէս ժամուան մոլեգին արշաւէն ետք զանկը պիտի ջախջախուէր և մարմինը պիտի այրէր մրկէր:

— Աղէ'կ, ըսաւ Սէ'մ իր աշխատութիւնը աւարտելէ ետք, անա լմնցաւ: Հիմա վառած արեթի (ֆալ) կտոր մը պիտի դնեմ ձիուն պոչին տակ և պիտի տեսնէք թէ ինչպէս օրարշաւ պիտի մեկնի:

Դիմակաւոր մարդը սկսաւ խնդալ:

Արիւնը աւելի կատաղութենէն քան թէ երկրորդէն կ'եւար նախ Փինքէրթընի երակներուն մէջ, միտք բերելով զարհուրելի չարչարանքը, որ կ'ստպասէր իրեն: Բոլոր ոյժովը կը քաշէր շուանները և յուռահատօրէն կը գալարուէր ձիուն կռնակին վրայ:

Շատ չանցած, ուրախութեամբ տեսաւ թէ դաստակները շրջապատող չուանները քիչ մը աւելի թուլցած էին: Կճեպներուն վրայ իրենց չփումին հետեւանքով կիսովին մաշած էին: Յոյս ունեցաւ թէ պիտի յաջողէր բոլորովին խզել զանոնք: Բայց ազատարարութեան իր փորձերը շարունակելէ առաջ պարտաւոր էր սպասել: Պէտք էր որ երկու թշուառականները կասկածէին, ապա թէ ոչ մաշած կապերուն տեղ ուրիշ աւելի ամուր կապեր պիտի դնէին: Ուստի Փինքէրթըն որոշեց թողուլ որ այս մահացու արշաւը սկսի և ճամբան միայն քակել իր կապերը:

Բայց ինքզինքը չէր խաբեր: Գիտէր թէ կեանքը վտանգի մէջ էր: Եթէ արշաւին առաջին վայրկեանէն գլուխը ծանրապէս զարնուէր քարի մը կամ ուրիշ կարծր առարկայի մը, եթէ իր անդամներէն մէկը ծառի մը զարնուելով կոտրէր, եթէ բախումի մը ուժգնութեան հետեւանքով իր գիտակցութիւնը կորսնցնէր, ազատութեան ո՛ր և է յոյս պիտի չունենար այլ եւս իրեն համար: Անագորոյն, քստմնելի մահ մը պիտի ունենար ապահովապէս:

Այժմ, իր դիմակաւոր ընկերոջ հետ խնդալով և կատակելով մէկտեղ, արեթի կտոր մը վառած էր:

— Ահաւասիկ դեղահատ մը, որ քիւլմէդրներով ճամբայ ընել պիտի տայ և արագութեան ծայրայեղ աստիճանը պիտի չահեցնէ՝ իրեն, ըսաւ չար ժպիտով մը:

Արեթին կտորը խօթեց ձիուն նոյն տակ: Կենդանին կատաղօրէն կը ծառանար և գրեթէ գետնէն կը վերցնէր դիմակաւոր մարդը, որ կապէն բռնած էր: Մարդը թողուց ձին:

— Երթա՛ս բարով, լրտե՛ս, պուռաց հեղնական ձայնով մը: Մի՛ գրգռեր ձին: Ոչխարի մը նման հեղ է, բայց կրնայ բարկանալ...

Ձին անդամ մըն ալ ցցուեցաւ իր ետեւի ոտքերուն վրայ, արեթին պատճառած ցաւէն խելայեղած: Յետոյ սկսաւ խօլ վազքով մը սուրալ մարդագետիներուն անհուն տարածութեան մէջէն:

Փինքէրթըն կը կարծէր թէ ամէն բան կը դառնար իր շուրջը:

Իր գանկը, որ վազքին համեմատ հոս հոն կը տարուբերէր ձիուն իւրաքանչիւր ոտուովին վեր նետուելով, ցօղա-

թուրմ բարձր խոտերուն կը քսուէր: Ամենամեծ զփուարութեամբ յաջողեցաւ քիչ մը վեր բռնել զայն:

Կենդանին սարսափէն ու կատաղութենէն խելայեղած, նետի մը արագութեամբ կը սուրար: Փինքէրթըն դիտեց թէ հեռուն հողը քարուտ էր, ապառաժներով և խիճերով ծածկուած: Եթէ հոն հասնելէ առաջ չյաջողէր իր կապերէն ազատիլ, գործը լմնցած էր:

Մօտալուտ վտանգին գիտակցութիւնը Պատնապատկեց իր ոյժը: Վերջին ուժեղ ցնցումով մը խզեց դաստակները սեղմող հանգոյցները: Յետոյ յաջողեցաւ բոլորովին ազատել ձեռքերը, որոնք ձիուն մագերուն կապուած էին: Այն ատեն կրցաւ, ձիուն անկանոն արշաւին նէղիչ ցնցումներուն հակառակ, դանակ մը հանել զգեստին գրպանէն և ոտքերը կապող չուանները կտրել: Վերջապէս ճարտար նստուածքով մը կրցաւ ոտքերը բացած վիճակի մէջ ելլել կենդանիին կռնակին վրայ: Ճիշդ ժամանակ էր: Ապառաժուտ գետինը կը հասնէին:

Անգամ մը ազատուելէ ետք, Փինքէրթըն նեղութիւն չէր քաշեր առանց թամբի ձիու մը վրայ մնալու համար: Անթերի ձիաւոր մըն էր և գիտէր ամէն տեսակ ձիեր հնազանդեցնել իրեն: Իր առաջին հողը եղաւ քաշել հանել վառած արեթի խոշոր կտորը, զոր աւազակները խեղճ կենդանիին պոչին տակ դրած էին: Յետոյ կապին միջոցաւ սանձեց ձին, որ քանի մը վայրկեան շարունակեց իր խօլ վազքը, հեռաւորութիւնը չափելով և արգելք չճանչնալով: Սակայն վառած արեթին ցաւը դադրած ըլլալով, հանդարտեցաւ և Փինքէրթըն շուտով յաջողեցաւ բոլորովին զսպել զայն: Երբ վերջապէս ձիուն արշաւը մեղմացաւ, զաղանի ոտիկանը տեսաւ որ Եօնքըբէի պզտիկ քաղաքին առաջին տուններուն առջեւ կը գտնուէր:

Իջաւ և ծառի մը կապեց ձին, ջր քրտինքով ու փրփուրով ծածկուած էր և կը սարսուար: Յետոյ ընելիքին վրայ խորհեցաւ: Իր ամէնէն անհրաժեշտ պարտականութիւնը նկատեց Բօճըրսիլ դառնալ և երիտասարդ ամուսինները փրկել, եթէ տակաւին ժամանակ կար:

Դուռը դարկաւ առաջին տուններէն մէկուն, պզտիկ սիրուն ամարանոց մը, որուն զետնայարկը լոյս նշմարած էր: Ամարանոցին տէրը տակաւին պառկած չէր: Պատուհոնը բացաւ և զաղանի ոտիկանը, որ բուն անունովը ճանչցուց

ինքզինքը, դժուարութիւն չքաշեց անոր հետ համաձայնելու:

Մը. Լիսթը՝ այդ հաճոյակատար ծերունին՝ բնակարանէն դուրս ելաւ և ողջունեց Փինքէրթընը, որուն վրայ հիացմամբ խօսուիլը լսած էր յաճախ: Հաւանեցաւ պահել ձին և վերարկաւ մը, գլխարկ մը և երկանիւ մը տուաւ զաղտնի ոստիկանին: Փինքէրթըն դիմագիծերը քիչ մը փոփոխեց և յետոյ հրաժեշտ առաւ Մը. Լիսթընէն, ջերմագին շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք անոր:

Երկանիւղ նստաւ և արագօրէն ճամբայ ելաւ դէպի Բօճըրսիլի կայուածը:

ՎԵՐՋԻՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆԻՆ

Բօճըրսիլի մէջ ո՛չ ոք ամենափոքր աղմուկ լսած չէր և զաղտնի ոստիկանին սենեակին մէջ պատահած սոսկալի դէպքերը աննշմար անցած էին:

Երիտասարդ ամուսինները առանց իրենց հաղուստները հանելու անկողին մտած էին մտահոգ:

Էտուրըտ իր անկողնին վրայ փռուած էր և արթուն կը մնար: Էլիզ, կէս քունի մէջ թաղուած, վայրկեան մը կը մոռնար իր հոգերն ու սոսկումը:

Միջոց մը երիտասարդին անանկ եկաւ թէ հեռուէն խուլ անկումի մը ձայնը լսեց: Աճաղարանքով ելաւ, դուռը վազեց և քանի մը վայրկեան մտիկ ըրաւ: Ամէն բան հանդարտ էր: Ապահովուեցաւ ու նորէն անկողնին վրայ տարածուեցաւ:

Քանի մը ժամ անցաւ այսպէս: Յանկարծ Էլիզ արթնացաւ, բոլորովին այլայլած:

— Էտուրըտ... Էտուրըտ, բան մը չե՞ս լսեր, ըսաւ:

— Ո՛չ, սիրելիս: Գէշ երազ մը տեսած ըլլալու ես:

— Ո՛չ, ո՛չ, կը հաւատաս՞ քեզ, Էտուրըտ, մէկը կը մօտենայ հոս:

— Տեսնենք, Էլիզ, անօգուտ վախեր մի՛ ունենար: Աղմուկը երեւակայութեանդ մէջ միայն գոյութիւն ունի:

— Ո՛չ, ո՛չ, վտան հմ թէ մէկը կուգայ... Մեր թշնամիները, մեր արիւնարբու թշնամիներն են, որ քու և իմ կեանքիս դէմ կը դաւաճանեն:

Էտուրըտ իր ատրճանակը առաւ մեքենարար:

— Է՛ ուրեմն, թո՛ղ գան, ըսաւ: Փամփուշտները պիտի իմացնեն մեզ անոնց դալը և իմ առջեւ առաջին ներկայացողը գլխին մէջ գնդակ մը պիտի ընդունի:

Էլիզ իր բոլոր մարմնովը կը դողար:

— Կը վախնամ, մըռնաց:

— Քաջատի՛րա եղիւր, սիրելիս: Գիտես թէ Նաթ Փինքէրթըն հոս մօտն է...

— Բայց եթէ սպաննե՞ն զայն:

— Վտանգ չկայ: Նաթ Փինքէրթըն դիւրաւ սպաննուող մարդ չէ, ըսաւ Էտուրըտ մխիթարութեան համար: Յանդուգն, անվեհեր մէկն է, որ ուրիշ շատ վտանգներու դիմադրաւած է և այլապէս դժուարին կռիւներէ դուրս եկած է յաղթական:

Կինը լսեց, բայց ամուսինը անոր հեւացող շնչառութեանէն կը հառկնար թե սարսափը հանդարդած չէր:

Կէս ժամ անցաւ: Էլիզ, որ վայրկեանէ մը ի վեր կը մրտափէր, յանկարծ ցատկեց ելաւ:

— Բան մը չլսեցի՞ր, հարցուց:

— Բայց ի՞նչ, պզտիկ յիմար:

— Կարծես թէ ոսնդուղ մը կը դնեն պատուհանին...

— Անշուշտ պիտի իմանայի... Ապահովապէս բան մը չէ: Եւ յետոյ, ակնարկ մը պիտի ձգեմ:

Երբ կ'ելլէր, իրեն այնպէս եկաւ թէ պատուհանին կողմէ թեթեւ աղմուկ մը լսեց:

— Ամենազօ՞ր Աստուած, ըսաւ Էլիզ այլայլած: Ահա եկան... Կորսուեցանք...

Էտուրըտ ատրճանակը ձեռքին մէջ սեղմեց ու անկողնին վրայ նստաւ: Աչքը պատուհանէն չէր բաժներ:

Պատուհանէն դուրս գլուխ մը տեսաւ որոշապէս:

Նոյն պահուն փամփուշտներէն մէկը պայթեցաւ խլացուցիչ աղմուկով մը:

Էլիզ դարձաւ քանքէն պուսպ և նուաղեցաւ: Էտուրըտ, անկողնէն ցատկելով և առանց նշան աւանելու ատրճանակի երեք հարուած պարպեց պատուհանին ուղղութեամբ:

Զարհուրելի հայոյութիւն մը լուռեցաւ: Գլուխը անհետացաւ:

— Նեքս եկէ՛ք, մարդե՛րս, ներս եկէ՛ք, պուսպ այն առնէ:

Էտուրքա դօրաւոր ձայնով մը : Ներս եկէք որ թշուառականները հետապնդենք :

Յարակից սենեակը գտնուող ծառաները անմիջապէս վազեցին եկան : Էտուրքա արդէն պատուհանին առջեւ էր :

— Իրարանցումի նշանը տուէք , հրամայեց : Թո՛ղ պըրպտան տունը , բազը , դարաստանը , պարտէզները , ամէ՛ն տեղ : Այն թշուառականները պիտի չփախչին մեր ձեռքէն : Կանչեցէք Մր. Փինքէրթընը... Ըսել կ'ուզեմ Մր. Պէրտինը...

Ծառաները կը վազէին նրբանցքներուն մէջ , դժոխային ժխոր մը հանելով : Էտուրքա սաստիկ զայրացած և կատաղած էր : Առանց վախ զգալու , պատուհանին յենարանին վրայ ցատկեց վտանգը միտք չբերելով :

Չարադործներուն վեր ելլելուն ծառայած սանդուղը հիմա դետինն էր , բակին մէջ : Էտուրքա երկար ատեն չկեցաւ վաթ իջնելու միջոց մը փնտռելու համար : Յապաղումի ամէն մէկ վայրկեանը կրնար դիւրացնել թշուառականներուն փախուստը :

Պատուհանին կառչեցաւ , նսեւ և առաջ մեղմիւ սահեցաւ , յետոյ ամէն բան ձգեց և դետին ինկաւ :

Այս վտանգաւոր ոտուով յաջողեցաւ : Երիտասարդը ոտքի՛ ելաւ քիչ մը ցնցուած , բայց առանց ամենադոյզն ոնաօի :

Չորս դին նայեցաւ ուշադրութեամբ : Յետոյ բակէն անցաւ , մինչեւ դարաստանին դուռը գնաց և լուսնին տժգոյն լոյսովը բաւական հեռուն տեսաւ մարդ մը , որ պատէն կը մազլցէր :

— Աւազակներէն մէկն է , ըսաւ ինքնիրեն , ակռաները կճրտելով :

Իսկոյն դարաստանին դուռը բացաւ և ատրճանակը ձեռքը , վազեց դէպ ի հոն , ուր մազլը կը փորձէր պատէն անցնիլ :

— Կեցի՛ր , պրտաց : Կեցի՛ր ապա թէ ոչ կրակ կ'ընեմ :

— Մօտեցէ՛ք , ըսաւ խուլ ձայն մը ծաղրանքով :

Նւ աւազակը պատին միւս կողմէն անհետացաւ :

Էտուրքա գրէթէ միեւնոյն վայրկեանին հաճառ ու պատին կատարին վրայ ցատկեց :

Բայց հոն ստիպուեցաւ կենալ :

Պատին միւս կողմէն երկու խոշոր շուներ իր ետեւէն կը հաչէին կատաղօրէն : Քիչ ա՛ր աւելի , անդին , չարադործը կը

փախչէր : Շատ չանցած , խիտ մացառներու մէջ մտաւ :

Էտուրքա ատրճանակի քանի մը հարուածներ պարպեց կատաղի շուներուն վրայ և յաջողեցաւ անոնցմէ մէկը ուղաննել :

Վար պիտի իջնէր երկրորդ շունին հետ կռուելու համար երբ ետեւէն լսեց սուր , սոսկալի , գրէթէ գերբնական ձայն մը : Ասդին դարձաւ և ընկրկելու շարժում մը բրաւ :

Ամբողջ արիւնը սառեցաւ երակներուն մէջ :

Դարաստանին դրան մօտ , մացառի մը մէջէն դուրս կ'ելլէր զարհուրելի կերպարանք մը :

Մարմինը սլացիկ , նուրբ և ձկուն էր , բարձրահասակ և առոյգ մարդու մը մարմնին պէս : Բայց գլխին տեղ , Էտուրքա կը տեսնէր հրէշային դէմք մը , բաց և արիւնի պէս կարմիր բերան մը և կանաչ աչքեր , որոնց զօրաւոր լոյսը կարծես դժոխքին մէջ բոցն էր :

Այս հրէշը կը մօտենար յամբօրէն , քայլ առ քայլ...

Էտուրքա բռնեց մը բոլորովին ջլատուեցաւ մնաց , ենթակուելով իրաւամբ յիմարական կոշուած սարսափի մը , վաւրն զի այդ սարսափին բռնուողը վայրկեանապէս կը կորսնցնէ խելքը : Յետոյ ինքզինքը գտաւ և ամբողջ քաջութիւնը վերստացաւ : Ատրճանակը վերցուց ու երբ հրէշը մօտեցաւ իրեն , քանի մը հարուած պարպեց անոր բերնին մէջ :

Հեգնական խնդուածք մը պատասխանեց իրեն : Նետեց ատրճանակը , որուն տակաւիլը պարապ էր և դաշոյնը փնտռեց :

Բայց այդ միջոցին հրէշը սոսկալի ոտուով մը բրաւ : Օգին մէջ առարկայ մը փայլեցաւ և Էտուրքա սոսկալի հարուած մը ստացաւ գլխին վրայ :

Տարաբախտ աղան կռնակի վրայ ինկաւ : Արիւնի լայն հեղեղ մը իր դէմքը կ'ողողէր : Գիտակցութիւնը կորսնցուց և կքեցաւ մնաց պատին դադաթին վրայ , գլուխը և թեւերը միւս կողմի եզերքէն վար կախուած :

— Ահա՛ , սիրելիս՝ Էտուրքա , ըսաւ հրէշը զարհուրելի խնդուածքով մը : Հիմա քու հաշիւդ կարգադրուեցաւ...

Նաթ Փինքէրթըն իր երկանիւնին վրայ կ'աճապարէր : Երբ վերջապէս տեսաւ բնակարանը և դարաստանին պատը , արագութիւնը կրկնապատկեց :

Յանկարծ կեցաւ գրէթէ ակամայ : Թեթեւ պայթում մը լսած էր , որուն հետեւած էին իսկոյն ուրիշ պայթումներ :

— Ատրճանակի հարուածներ, մտածեց: Ճիշդ ժամանակին կը հասնի՞մ:

Մեքենայէն վար ցատկեց, ճամբուն փոսին վրայէն անցուց և նորէն նստելով ուղղակի սուրաց դէպի դարաստանը, մարդագետներն մէջէն:

Տունին քովէն անցնելով, աղմուկ լսեց և լոյս տեսաւ վերի յարկերը: Եւ որովհետեւ մարդագետներն խոնարհողին վրայ դիտարութեամբ կը յառաջանար, լքանեց երկանիւր և քալելով շարունակեց ճամբան:

Յանկարծ լսեց որ երկու շուներ կատաղօրէն կը հաչէին:

Մացառի մը ետեւ պահուրտեցաւ անցած դարձածը դիտելու համար:

Երկու շուներ տեսաւ յիսուն քայլի չափ հեռու, դարաստանին պատին տակ: Յետոյ պատին վրայ նշմարեց նաւաստին, որ զինքը ձիուն կռնակին վրայ կապած էր:

— Կեցի՛ր, ապա թէ ոչ կրակ կ'ընեմ, կը պոռային դարաստանին ներսէն:

Փինքէրթըն ճանչցաւ երիտասարդ էտուրտի ձայնը:

— Մօտեցէ՛ք, պատասխանեց նաւաստին, պատին միւս կողմը ցատկելով:

Մարդը շուներուն հրամայեց հոն մնալ և ինք մեծաքայլ ուղղուեցաւ դէպի այն մացառը, ուր պահուրտած էր գաղտնի ստիկանը:

Այս վերջինը կազմ ու պատրաստ էր զինքը ընդունելու: Մէկ ձեռքով լախար և միւսով ատրճանակը բռնած էր:

Նաւաստին փորին վրայ պառկեցաւ փուշերուն և թփիկներուն մէջ և չարամիտ ուրախութիւնով մը նայեցաւ պատին, որուն վրայ կ'երեւար հիմա էտուրտ Բօճըրս:

— Վերջապէս, ըսաւ յաղթական դէմքով մը: Այս անգամ կորսուած ես, պճնասէ՛ր աղւոր երիտասարդս:

— Կը սխալի՞ս, Սէ՛մ, ըսաւ զօրաւոր ձայն մը նաւաստին ետեւէն: Մը. Բօճըրս տակաւին երկար ատեն պիտի ապրի: Բայց ընդհակառակը, դուք և ընկերդ երկար կեանք չունիք այլ ևս... Ձեր կեանքը շուտով պիտի վերջացնէք երեքտրական թիկնաթոռին վրայ:

Ոճրագործը ետին դարձաւ, ինքնիրմէ դուրս ելած... ճանչցաւ այն մարդը, զոր ինք վատօրէն կապած էր ձիուն վրայ:

— Լրտե՛ս... դու՛ն... հո՛ս, թոթովեց:

Փինքէրթըն սկսաւ խնդալ:

— Կը խօսի՞ս հիմա, պզտիկ խափշիկ, ըսաւ: Այո՛, ե՛ս եմ: Բու գարշելի դործդ չյաջողեցաւ, ինչպէս կը տեսնես: Կապերս քակեցի և ձին օգտակար եղաւ ինծի, փոխանակ մէջքս կոտրելու, ինչպէս կը յուսայիք...

Սէմ ուզեց կողմնակի ոտոււմ մը ընել, բայց գաղտնի ստիկանը անկէ աւելի ճարպիկ փրթաւ: Լախտի հարուածով մը գետին փռեց զայն: Վայրկեան մը ետք, նաւաստին ոտքերն ու ձեռքերը պողպատէ կապերու մէջ առնուած էին:

Այն ատեն Փինքէրթըն փութաց դէպի դարաստանին պատը: Վազելով մէկտեղ, զգեստեց երկրորդ շունը, որ կը փորձէր իր կոկորդը ցատկել:

Պատին վրայ տարօրինակ տեսարան մը պարզուեցաւ. գաղտնի ստիկանին աչքին առջեւ, մինչ ինքը տակաւին հեռու էր:

Էտուրտ կարծես թէ իր ետեւը, դարաստանին մէջ գարհուրելի բան մը կը տեսնէր, վասնզի շանթահար եղածի պէս մնացած էր, մինչ այն կողմը, ուր կը նայէր, խաղաղ ծիծաղ մը կը հնչէր:

Վերջապէս էտուրտ զէնքը վերցուց և իրարու ետեւէ քանի մը հարուած պարպեց: Փինքէրթըն տեսաւ որ անմիջապէս ետքը ատրճանակը նետեց:

Բայց ատենց ամենքը ա՛յնչափ շուտ եղան որ պատին հասնելէ առաջ, Փինքէրթըն տեսաւ երիտասարդին գողգոջը և կրկը, երեսը արիւնով ծածկուած:

Գաղտնի ստիկանը աւելի շուտ վազեց: Այդ պահուն ստիկանի դուխ մը երեւցաւ պատին դադաթը և երկրորդ անգամ ըլլալով հնչեց այն ատելավառ ու անողորմ ծիծաղը, զոր Փինքէրթըն լսած էր քիչ մը առաջ:

Բայց այս ծիծաղը չուտով վերջացաւ:

Հրէշը, ո՛րչափ ալ գերբնական ըլլար, ատրճանակ մը տեսնելով անզգայ չէր մնար: Փինքէրթընի ատրճանակը, որ իրեն վրայ ուղղուած էր, իր անժամանակ զուարթութիւնը դադրեցուց:

— Է՛ւ տրեմն, պոռաց գաղտնի ստիկանը հեղնական չեչուով մը, կը ճանչնամք զիս, դիմա՛կաւոր... Հոնէ՛ տա

ծաղրելի հագուստը, ձօննի՝ Ռօճրոս: Ես այդպիսի բան չեմ կրեր:

Սոսկումի ճիչ մը լսուեցաւ այդ դարչելի գիմակէն և հրէշը անմիջապէս անհետացաւ:

Բայց Նաթ Փինքէրթըն հուժկու ոտտու մով մը պատին վրայէն ցատկած էր և դարաստանին մէջ կը վազէր:

Իրմէ քիչ հեռու, դիմակաւոր մարդը կը փախչէր սրունքներուն բոլոր ուժովը: Կատաղի հարածանք մը սկսաւ ծառերուն տակ և մացառներուն մէջ, խիճեր ցանուած ճամբաներուն վրայ, ինչպէս փուչերուն և թռփերուն մէջէն:

Վերջապէս ոտքէն մինչեւ գլուխը գինուած ծառաներու խումբ մը հասաւ և փախտականին ճամբան կտրեց:

Չարագործը աջ կողմը դարձաւ, բայց դադանի ոտփականը քանի մը խոշոր քայլերով հասաւ անոր, ուժգնօրէն դեռին նետեց զայն և դիմակը խլեց:

Այն ատեն ելեքտրական լապտերին լոյսովը տեսաւ դեղին, անմօրուս դէմք մը, որ մոլութենէն և ալքօլէն աւերուած էր: Մոլորուն աչքերը սոսկալի արհաւիրք մը կ'արտայայտէին:

— Ազատ ձգեցէք զիս, կ'ըսէր աւաղակը հեւալով, պիտի վարձատրուիք... արքայաւթայել վարձատրութիւն մը պիտի ստանաք...

— Տակաւին կ'ուզէք խնդալ... Ո՛հ, ազատ պիտի չձգեմ ձեզ, և դո՛ւք էք որ աղւոր վարձատրութիւն մը պիտի ստանաք ձեր բոլոր ոճիրներուն համար...

Չեռնակապ անցուց և կանչեց ծառաները, որոնք դարաստանին ամէն կողմը կը վազէին:

— Հո՛ս, տղա՛քս, պոռաց: Թշուառականներէն մէկը բռնեցի և քիչ մը ետքը երկրորդն ալ պիտի բերեմ ձեզի:

Ծառաները մօտեցան, իրենց գլուխը ունենալով ծերունի կէթին, որ իր որսի հրացանը լեցուցած էր և պատրաստ էր կրակելու:

— Ա՛հ, որքան մտահոգ էի, ըսաւ, երբ ինծի իմացուցին թէ ձեր սենեակը չէիք... Եւ ահա յաջողած էք արդէն...

— Ի՛նչ մը քննեցէք սա՛ թշուառականը, Մր. Կէթի, ըսաւ Փինքէրթըն: Գրաւ կը դնեմ որ կը ճանչնա՛ք զայն:

Ծերունին քանի մը քայլ առնելով մօտեցաւ աւաղա-

կին, որ գետինը պառկած էր, և վարհուրանքէն պոռաց:

— Տէ՛ր Աստուած, բայց ձօննի Ռօճրոսն է աս... ձօննի՛, ձօննի՛, ի՛նչ բրիր...

— Ա՛յնպիսի բան մը ըրաւ, որ զինքը ելեքտրական թիկնաթոռին վրայ պիտի առաջնորդէ, պատասխանեց Փինքէրթըն: Հաճեցէք այս թշուառականին հոգ տանիլ, Մր. Կէթի: Թո՛ղ երկու կամ երեք ծառաներ ընկերանան ինծի: Պիտի երթանք գտնել երիտասարդ Մր. Ռօճրոսը, որ դժբախտաբար գլխին վրայ ուժգին հարուած մը ստացաւ իր ոճրագործ խորթ եղբորը ձեռքէն: Երկրորդ չարագործն ալ պիտի բերեմ ձեզի:

ձօննի Ռօճրոս, որ բոլոր մարմնովը կը դողար, տուն տարուեցաւ, մինչ Փինքէրթըն քանի մը ծառաներու հետ կ'երթար պատին այն տեղը ուր էտուրք տակաւին պառկած էր զգայալիքի: Գաղտնի ոտտիկանը ափյափոյ քննեց վէրքը և հաստատեց թէ գանկը ջախջախուած չէր: Միայն ճմլուածք մը և արիւնի հոսում: Այս վիճակը երկարատեւ ու ցաւառիթ պիտի ըլլար, բայց իսկապէս ծանր վտանգ մը չկար:

Ծառաները մեղմիւ վերցուցին իրենց երիտասարդ տէրը և տուն տարին, հարկ եղած ամէն նախզգուշութիւն ձեռք առնելով:

Այս միջոցին Փինքէրթըն դարձեալ անցաւ պատէն Սէմը փնտռելու համար:

Ոճրագործը սթափած էր ու, իբ կապերուն հակառակ, յաջողած էր քաշքշուելով քիչ մը հեռուն երթալ: Գաղտնի ոտտիկանը դաշտի մը ափօին մէջ պառկած գտաւ զայն:

— Է՛, Սէ՛մ, ըսաւ անոր, պէտք է համակերպիս երթալու և մնացեալ օրերդ բանտի մը մէջ անցընելու: Պիտի չկրնաս փոխել ատիկա, տղա՛ս: Անօգուտ է ակռաներդ կճրտել և սպառնալիքներ ընել... Ի՛նչ տեսնեմ, հանդարտ կեցիր, ապա թէ ոչ գնդակ մը կը զրկեմ գլխիդ մէջ:

Գաղտնի ոտտիկանը գնաց փնտռել փոխ առած երկանիւր, որ մօտը ձգուած էր: Յետոյ՝ թշուառականին ոտքերուն կապերը քակեց և հարկադրեց զայն իր առջեւէն քալել իր ատրճանակին սպառնալիքին տակ, մինչ միւս ձեռքով կը վարէր երկանիւր:

Այսպէս Սէմի հետ հասաւ բակը, ուր ընդունուեցաւ բո-

լոր ծառաներուն խանդավառ ծափերովը: Եօնքրքրսի ոտախանութիւնը իմացած էր ձիաւոր լրատարէ մը և նոյն գիշերն իսկ ոճրագործները քաղաքին բանտը տարուեցան:

Էլիզ Բօճրքս: որ նոր սթափած էր, դողդալով ընդունեց իր վիրաւոր ամուսինը և խիստ գորովայից խնամքներ չուայլեց անոր:

Նաթ Փինքէրթըն կրցածին չափ ապահովեց զայն, հաստատելով թէ էտուրտի վէրքը վտանգաւոր չէր: Եօնքրքրսի բժիշկ մը, որ անապարանքով կանչուած էր, հաստատեց զազտնի ոտախանին ըսածները և խօսք տուաւ թէ էտուրտ քանի մը օր հանգիստ ընելով պիտի բժշկուէր:

Նախաքննութեան մէջ Ճօննի Բօճրքս կատարեալ խուստովանութիւն մը րբաւ:

Նաւարեկութեան միջոցին, ուր կը կարծուէր թէ խեղդուած է, կրցած էր տախտակի մը կառչիլ և երկար ատեն ալիքներուն վրայ տարուբերուելէ ետք, առաջատանաւ մը աղատած էր զինքը:

Այդ նաւին մէջ բարեկամութիւն հաստատեց Սէմ Բէճինկի հետ, որ, շատ չանցած, իր անբաժանելի ընկերը եղաւ:

Երկու մարդիկը Սմերիկա դարձան, ուր շարք մը գողութիւններ և աւաղակութիւններ րբին: Յետոյ Ճօննի միաջր դրաւ իր հայրը սպաննել աւելի շուտ ժառանգելու համար ծերունիին հարստութիւնը:

Ինք ալ ենթադրելով որ իր խորթ եղբայրը նաւարեկութեան միջոցին կորած էր, կը կարծէր թէ միակ ժառանգորդը ինքն էր:

Նախ փորձեց ծերունին սարափեցնել, յուսալով թէ յուզումը մահացու կաթուած մը առաջ պիտի բերէր: Այս նպատակով էր որ հայթայթեց այդ դարչելի դիմակը, որով քանիցս երեւցաւ Մր. Հէնրի Բօճրքսի:

Ինչպէս գիտենք, ծերունին արդարեւ շատ տալաւորուեցաւ: Բայց վերջնական արդիւնքը կը յապաղէր: Մր. Հէնրի Բօճրքս չէր որոշեր բաժնուիլ այս աշխարհէն: Այն ատեն Ճօննի յանձնարարեց իր Սէմ բարեկամին գործել զարհուրելի սպանութիւն մը. որուն առջեւ ինք ալ կ'ընկրկէր, ո՛րչափ ալ վատասերած ըլլար:

Նաւառաին, սրուն Ճօննի խոստացած էր իր հարստա-

թեան կէսը, գիշերանց մտաւ Բօճրքսի լի տունը և խեղդեց տարաբախտ ծերունին:

Հոս ալ Ճօննի ձանողութեան կը մատնուէր, վասն զի լսեց թէ իր խորթ եղբայրը մեռած չէր և թէ հանգուցեալին ամբողջ հարստութիւնը ան կը ժառանգէր:

Այն ատեն որոշեց էտուրտը և անոր կինն ալ սպաննել, յուսալով թէ օր մը Բօճրքսի պիտի ներկայանայ որպէս թէ աշխարհի մէկ ուրիշ ծայրէն կուգար և պիտի ժառանգէ այն գեղեցիկ կալուածը, զոր այն ատեն ո՛չ ոք պիտի կրնար այլ եւս իր ձեռքէն առնել:

Նաթ Փինքէրթըն եկած ու արգելք եղած էր այս աղաւոր ծրագրին, վիժեցնելով զայն:

Ճօննի և մեղսակիցը՝ Սէմ Բէճինկ մահուան դատապարտուեցան և երկուքն ալ ելեքարական թիկնաթուփն վրայ վերջացուցին իրենց սղոյմնի գոյութիւնը:

ՎԵՐՁ

ՅԱԿՈԲ ԱՔՐԱՀԱՄԵԱՆ

Պապ Ալի ճասեկի Ռեփս էֆ. խան

ԳՈՐԾԱԿԱԼ ԳԻՐԳԵՐՈՒ ՀԱՆԳԵՄՆԵՐՈՒ ԵՒ ԹԵՐԹԵՐՈՒ

Դիկն.

Նաւասարդ	100
Ծրանական յեղափոխութիւնը	250
Օշական հաւաքածոյ	50
Իննսունըվեց	180
Ազատութեան համար Զեյթունի վրիժը	120
» » Երջրցի պօռնական	80
Վերջին քերդը	30
Թախտական Հայը	75
Թիսպարսը	60
Ախորականը	40
Մասնիչը	35
Ապսիդ-Համիս եւ Շերշիօրն	90
Նաթ Փինֆերքըն (Նախորդ շրջան)	10
Յիշատակներ Հայկական ճգնաժամեկ	150
Ուղեցոյց ընտանեկան երջանկութեան	50
Միամիտի մը արկածները	35
Շրափնեյի սակ	60
Պօքաչոյի աստուծակը	50
Իրանի պատմահամերը Ասրպէտի	60
Հաւաստմանութեան զաւթնիքները	125
Բամեյիազարդ կիներ	60
Մանանայ Ա. Բ. (Գ. հասորը հազունագիտ է)	120
Հայապատմ	60
Քուրանը	150
Հայոց պատմութիւն Պաշտամեան	100
Սիրածներուս համար	5
Վերածնունդ Հայաստան	7,5
Կեանքի ինչպէս կ'անցնէր, կեանքի ինչպէս անցաւ	30
Սարապի երկրին մէջ	100
Դադնի տեղեկագիր Հայաստանի ջարդին վրայ Տֆ. Լեքսիսի	100
Հայ մտքին հարկը եղեռնին	30
Դեպքան Մօրկնքառի պատմածները	100
» Զեւարտի պատմածները	80
Հայաստանի քաղաքը գոնաւոր եւ պատմական	30

910

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007238 18

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007237 17

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007236 16

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007235 15

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007241 21

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007240 20

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007239 19

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007234 14

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007233 13

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007232 12

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007231 11

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007230 10

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007229 9

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007228 8

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007227 7

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007226 6

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007225 5

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007224 4

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007223 3

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL1007017 2

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0933053 1

